

Moduł VII

Współpraca z usługodawcami

Wprowadzenie

1. Typy usługodawców w branży turystyki wiejskiej
2. Zasady współpracy z usługodawcami
3. Analiza ofert usługodawców
4. Oferta usługodawców a program turystyczny

Bibliografia

Wprowadzenie

Turyści oczekują bogatej i atrakcyjnej oferty spędzania wolnego czasu na terenie wiejskim. Biura podróży i gospodarstwa agroturystyczne współpracują z wieloma usługodawcami w celu stworzenia atrakcyjnej oferty turystycznej i agroturystycznej. Współpraca usługobiorców i usługodawców w branży turystycznej odbywa się na podstawie zawartych umów o współpracę lub na zasadzie każdorazowego zamawiania świadczeń.

1. Typy usługodawców w branży turystyki wiejskiej

W branży turystyki wiejskiej wyróżnić można kilka grup usługodawców: podmioty świadczące usługi transportowe, podmioty świadczące usługi noclegowe, gastronomiczne, organizatorskie i pośrednictwa turystycznego, podmioty świadczące usługi przewodnickie i pilotażu, informacyjne, sportowo-rekreacyjne i kulturalno-rozrywkowe, podmioty zarządzające atrakcjami turystycznymi oraz podmioty świadczące usługi towarzyszące.

Tabela 7.1. Podmioty świadczące usługi w branży turystyki wiejskiej

Podmioty	Przykłady
Podmioty świadczące usługi transportowe	Przewoźnicy autokarowi, przewoźnicy kolejowi, firmy zajmujące się wynajmem samochodów, jachtów, kajaków, rowerów, stacje benzynowe, punkty napraw, rolnicy i firmy świadczące usługi transportowe zaprzęgami konnymi
Podmioty świadczące usługi noclegowe	Gospodarstwa agroturystyczne, pensjonaty, hotele, pokoje gościnne, schroniska, schroniska górskie, pola biwakowe, kempingi i ośrodki wczasowe
Podmioty świadczące usługi gastronomiczne	Gospodarstwa agroturystyczne, restauracje, bary, gospody i karczmy
Podmioty świadczące usługi organizatorskie i pośrednictwa turystycznego	Organizatorzy turystyczni, pośrednicy turystyczni, agenci turystyczni.
Podmioty świadczące usługi przewodnickie i pilotażu	Przewodnicy turystyczni górcy i terenowi oraz piloci wycieczek
Podmioty świadczące usługi informacyjne	Lokalne centrum informacji turystycznej i punkty informacji turystycznej
Podmioty świadczące usługi sportowo-rekreacyjne i kulturalno-rozrywkowe	Obiekty sportowe, pola golfowe, ośrodki łowieckie i wędkarskie, stajnie, przystanie, parki rekreacyjne, organizatorzy imprez plenerowych, festiwali, wystaw, wypożyczalnie sprzętu sportowo-rekreacyjnego, obsługa stoków narciarskich, grupy wokalne i folklorystyczne, orkiestry i twórcy ludowi
Podmioty zarządzające atrakcjami turystycznymi	Parki narodowe i krajobrazowe, nadleśnictwa, muzea, skanseny oraz właściciele obiektów zabytkowych
Podmioty świadczące usługi towarzyszące	Podmioty świadczące usługi handlowe, rzemieślnicze, bankowe, ubezpieczeniowe i producenci żywności

Źródło: opracowanie własne autora

Potencjalnymi usługodawcami na terenach wiejskich mogą być np.: koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne, ludowe kluby sportowe czy stowarzyszenia agroturystyczne.

W proces tworzenia produktu turystyki wiejskiej zaangażowanych jest wiele zróżnicowanych usługodawców, których zgodnie z koncepcją łańcucha dostaw zakwalifikować można do poszczególnych ogniw. Usługodawcy I rzędu to podmioty świadczące swoje usługi bezpośrednio na rzecz turystów (np. podmioty świadczące usługi noclegowe, gastronomiczne i transportowe). Usługodawcy II rzędu to podmioty działające na rzecz usługodawców I rzędu. Zalicza się do tej grupy producentów żywności, przedsiębiorstwa budowlane, dostawców wody, energii, usług bankowych czy ubezpieczeniowych. W miejscu pobytu turystów funkcjonować mogą lokalni dystrybutorzy i organizatorzy określani jako agencje przyjmujące. Pełnią one często rolę agentów lokalnej bazy noclegowej, sprzedają lokalne wycieczki obejmujące usługę transportową i przewodnicką. Kolejne ogniwo łańcucha stanowią organizatorzy i pośrednicy turystyczni, którzy kupują od usługodawców I rzędu usługi, na bazie których tworzą kompleksowy produkt turystyczny oferowany turystom w formie pakietu. Kolejne ogniwo stanowią agenci turystyczni sprzedający turystom ofertę różnych organizatorów turystyki. Ostatnim ogniwem łańcucha dostaw jest klient (Kusa 2009).

2. Zasady współpracy z usługodawcami

Jednym z najważniejszych zadań związanych z prowadzeniem działalności w branży turystyki wiejskiej jest zapewnienie możliwie dużej liczby stałych usługodawców. Sprzyja temu zawieranie umów o wzajemnej współpracy, np. umowy o współpracy handlowej, usługowej, partnerskiej czy umowy agencji.

Umowa w prawie cywilnym definiowana jest jako zgodne porozumienie dwóch lub więcej stron ustalające ich wzajemne prawa lub obowiązki. Pozwalają one określić wzajemne zasady współpracy, minimalizując ryzyko niepowodzeń. Umowy o współpracę powinny zawierać następujące elementy: określenie stron, wskazanie

Źródło: biblioteka zasobów multimedialnych

osób reprezentujących strony, informacje o przedmiocie umowy, jasne i jednoznaczne określenie zobowiązań obu stron, czas trwania umowy, warunki wypowiedzenia, określenie sposobu postępowania w przypadku naruszenia lub niewywiązania się z umowy.

Wśród umów zawieranych w turystyce można wyróżnić umowy: o imprezę turystyczną, o pojedynczą usługę turystyczną, przewozu osób, najmu środka transportowego, hotelową, najmu sprzętu turystycznego, o usługi przewodnickie, ubezpieczenia.

Innymi umowami stosowanymi w kontaktach z usługodawcami mogą być umowy: kupna-sprzedaży, dostawy, barterowe, o świadczenie, o świadczenie usług cateringowych. W relacjach z klientem zastosowanie będzie miała umowa o udział w imprezie turystycznej określająca warunki uczestnictwa oraz umowa o świadczenie usług agroturystycznych.

Umowy w usługach turystycznych zawierane są najczęściej w trybie ofertowym (ofertą jest oświadczenie drugiej stronie woli zawarcia umowy, określające istotne postanowienia tej umowy) lub w trybie negocjacji (wzajemnym oddziaływaniu na siebie stron w celu zawarcia umowy przez stopniowe uzgadnianie jej treści, targowanie się).

Przykładowa umowa o świadczenie usług agroturystycznych:

- <http://www.konskazagroda.pl/umowa.pdf>

Przykładowa umowa o współpracę:

- http://www.navigator-kolobrzeg.pl/dokumenty/2008umowa_o_wspolpracy.pdf

Przykładowe wzory umów występujących w zamawianiu usług turystycznych:

- <http://www.infor.pl/prawo/umowy/wzory-umow>

Prawa i obowiązki stron wynikające z umów o świadczenia usług turystycznych:

- http://www.uokik.gov.pl/faq_uslugi_turystyczne.php

Współpraca podmiotów działających w agroturystyce prowadzi do integracji:

- terytorialnej – współpraca gospodarstw agroturystycznych działających w tej samej okolicy,
- pionowej – gdy podmioty zajmujące różne pozycje w ogniwie marketingowym łączą się w celu realizacji wspólnych zadań, np. współpraca gospodarstwa agroturystycznego z biurem podróży,
- poziomej – gdy dwa lub więcej podmiotów o podobnym profilu działalności współpracują ze sobą, np. dwa gospodarstwa agroturystyczne prowadzą wspólne zakupy środków do obsługi klientów,
- całkowitej – gdy współpracujące podmioty łączą się, tworząc jeden nowy podmiot (Sznajder, Przezbórska 2006).

Gospodarstwa agroturystyczne mogą tworzyć zespoły gospodarstw, sieci lub stowarzyszenia agroturystyczne. Współpracujące ze sobą gospodarstwa uzupełniają się wzajemnie i dzięki temu mogą zaproponować swoim klientom szerszą i bogatszą ofertę.

Stosunkowo nową formą współpracy branży turystyki wiejskiej, podnoszącą konkurencyjność oferty agroturystycznej, są inicjatywy klastrowe. Klastry to geograficzne skupiska wzajemnie powiązanych firm,

Źródło: biblioteka zasobów multimedialnych

wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi instytucji w poszczególnych dziedzinach, konkurujących między sobą, ale także współpracujących (Porter 2001). W klastrze firmy osiągają znacznie większe korzyści, niż gdyby miały działać same – jest to tzw. efekt synergii. W ramach in-

icjatyw klastrowych zostaje wspólnie wypracowany pomysł na rozwój w ramach posiadanych zasobów, następuje wspieranie i pomaganie sobie nawzajem, do tworzenia produktów wykorzystuje się czynniki rozwoju, w tym umiejętności, których ważności i

przydatności wcześniej nie brano pod uwagę (Roman 2009). Klastry agroturystyczne mogą powstawać na bazie wysokiej atrakcyjności turystycznej regionu w oparciu o infrastrukturę turystyczną, gospodarstwa agroturystyczne, usługodawców i dostawców, otoczenie biznesowego oraz instytucje publiczne, stowarzyszenia i organizacje turystyczne. Przykładem klastrow turystyki wiejskiej w Polsce są: „Dziedzictwo Kultur i Smaków” – klaster w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim, „Kraina Podkarpacie”, „Beskidzka Piątka”, „Garncarska Wioska” w województwie warmińsko-mazurskim, Podkarpacki Klaster Medyczno-Turystyczny, Klaster Okopski w województwie podlaskim.

Przykładem klastrow agroturystycznych są wioski tematyczne, oferujące kompleksowy produkt turystyczny i rozwijające się wokół pewnej idei. W latach 2003–2013 powstało w Polsce około 55 wiosek tematycznych, między innymi: Sierakowo – Wioska Hobbitów, Dąbrowa – Wioska Zdrowego Życia, Iwęcino – Wioska Końca Świata, Podgórki – Wioska Bajek i Rowerów, Paproty – Wioska Labiryntów i Źródeł, Krzywogoniec – Wioska Grzybowa, Piła – Wioska Górnicza, Wiżajny – Biegun Zimna i Sera, Zaliszcze – Wioska Dynio-wa.

Szczegółowe informacje na temat wiosek tematycznych dostępne są na stronie:

- <http://www.wioskitematyczne.org.pl>

3. Analiza ofert usługodawców

Analiza ofert usługodawców może opierać się na analizie jakościowej lub ofertowej. W ocenie jakościowej wykorzystać można opinie na temat danego produktu czy marki. Dla 91% badanych (według J.C. Williams Group) na decyzje dotyczące zakupu w największym stopniu wpływają opinie innych osób, a 70% respondentów (według Nielsen) szuka takich rekomendacji w Internecie. Z kolei 87% badanych deklaruje, że bardziej ufa rekomendacjom znajomych niż informacjom od producenta. Analiza ofertowa może być przeprowadzona na podstawie zapytania ofertowego, które jest zaproszeniem dla usługodawców do wzięcia udziału w procesie składania ofert, mającego na celu dostarczenie konkretnego produktu lub usługi. Głównymi kryteriami porównania ofert są: cena, doświadczenie w realizacji podobnych usług oraz termin wykonania.

Przykładowe oferty usługodawców

Oferty podmiotów świadczących usługi transportowe

Firma Merc-Bus świadczy usługi w zakresie wynajmu luksusowych autokarów na trasy krajowe i zagraniczne. Usługa obejmuje przejazd autokarem w dwie strony. Miejscowością wyjazdu jest Zakopane, docelową natomiast Kraków, ilość kilometrów to 348. Klient nie gwarantuje noclegów i posiłków dla kierowcy, pokrywa natomiast koszty parkingów. Ilość pasażerów: 20. Cena netto wynosi 1054,40 zł (<http://www.mercbus.pl/>).

Firma As-Tour wypożycza kajaki, zapewnia transport oraz organizuje spływy zorganizowane. Oferta wypożyczalni:

- kajak dwuosobowy Relax II: 20 zł/dzień,
- kajak dwuosobowy Voyager 23 zł/dzień,
- kajak trzyosobowy 30 zł/dzień,
- kanoe dwuosobowe 30 zł/dzień (<http://www.splywy.pl/wypożyczalnia-kajakow/>).

Oferta podmiotu świadczącego usługi noclegowe i gastronomiczne

Oferta gospodarstwa agroturystycznego Pod Brzozami w Grochowie obejmuje nocleg z pełnym wyżywieniem, tj. śniadaniem, obiadem i kolacją (<http://www.podbrzozami.com/index.php>).

Tabela 7.2. Cennik gospodarstwa agroturystycznego Pod Brzozami w Grochowie

	Sezon (16.06.2013–31.08.2013)	Poza sezonem
Dorosły	100 zł	90 zł
Dziecko do lat 12	85 zł	75 zł
Dziecko do lat 6	75 zł	65 zł
Dziecko do lat 2	20 zł	10 zł

Źródło: <http://www.podbrzozami.com/index.php>**Oferta podmiotu świadczącego usługi organizatorskie**

Oferta obejmuje wycieczkę do gospodarstwa agroturystycznego w Kluczewie, która ma na celu pokazanie dzieciom, jak wygląda życie na wsi. Zobaczą one dawne zabawki, którymi bawili się ich dziadkowie. W kuźni przygotowany zostanie pokaz pracy kowalskiej. Dzieci dowiedzą się i zobaczą, jak powstaje podkova i co to znaczy, że należy kuć żelazo, póki gorące. Każdy zobaczy, jak wygląda przędzenie wełny. Pozostałe atrakcje, takie jak przejazd bryczką, traktorem, ognisko z kiełbaskami, sprawią wszystkim dużo radości. Spotkane zwierzęta gospodarskie (koza, świnia, krowa, owca, królik, drób) będzie można pogłaskać, poobserwować. Co odważniejsi będą mogli wydoić kozę lub krowę. Cena wycieczki jest całkowita i zawiera: przejazd autokarem, opiekę pilota, organizację powyższego programu, ubezpieczenie od nieszczęśliwych wypadków na kwotę 10 000 zł ([http://www.rantur.pl/?kluczewo-\(wycieczka-do-gospodarstwa-agroturystycznego\),101](http://www.rantur.pl/?kluczewo-(wycieczka-do-gospodarstwa-agroturystycznego),101)).

Tabela 7.3. Cennik gospodarstwa agroturystycznego Kluczewo

Liczba uczestników	49–40	39–35	34–30	29–25
Cena	60 zł/osobę	65/osobę	75 zł/osobę	90 zł/osobę
	4 osoby bezpłatnie	3 osoby bezpłatnie	3 osoby bezpłatnie	2 osoby bezpłatnie

Źródło: [http://www.rantur.pl/?kluczewo-\(wycieczka-do-gospodarstwa-agroturystycznego\),101](http://www.rantur.pl/?kluczewo-(wycieczka-do-gospodarstwa-agroturystycznego),101)

Oferta podmiotu świadczącego usługi przewodnickie

Tabela 7.4. Cennik usług przewodnickich PTTK Zakopane

Stawki płatne za czas pracy przewodnika	Liczba osób do:	Cena w zł	Wycieczka w języku obcym
Trasy do 4 godzin: Zakopane, Podtatrze Polskie, w Tatrach doliny: Lejowa, Za Bramką, Strążyska, Ku Dziurze, Białego, Olczyńska, Kalatówki, Małej Łąki do Niżniej Świstówki, Hala Pisana i Wąwóz Kraków przez Jaskinię Smoczą, Nosal, Jaworzynka Miętusia, Wlk. Kopieniec, Polana Rusinowa, Kasprowy Wierch kolejną w obie strony	50	300	450
Trasy nieznakowane w Tatrach Polskich dla uprawnionych przewodników Orla Perć	1–4	550–1100	700–1250

Źródło: http://www.pttkzakopane.pl/przewodnik_tatrzaski/cennik_usug_przewodnickich/

Oferta podmiotu świadczącego usługi sportowo-rekreacyjne

Cennik obowiązujący w Gospodarstwie Rybackim Bogucin:

- 3,50 zł za godzinę wędkowania we wszystkie dni tygodnia;
- 2,50 zł za przebywanie na stawach wędkarskich (dla osób towarzyszących na wniosek wędkarza), z wyjątkiem dzieci w wieku przedszkolnym;
- cennik za kg ryby złowionej:
 - płoć, wzdreń, leszcz – 2,50 zł,
 - okoń – 5,00 zł,
 - karaś – 5,50 zł,
 - lin, amur biały – 9,00 zł,
 - karp – 12,00 zł,
 - szczupak – 12,00 zł,
 - pstrąg – 15,00 zł (http://www.rybybogucin.pl/index.php?p=1_7_owisko-Specjalne).

Oferta podmiotu zarządzającego atrakcjami turystycznymi

Muzeum Budownictwa Ludowego Park Etnograficzny w Olsztynku oferuje niezwykle bogaty program. Jarmark sztuki ludowej, wycieczka wśród Koników Polskich, gry i zabawy edukacyjne związane z przyrodą, poznawanie tajemnic dawnego budownictwa

wiejskiego, spotkanie z tradycją rękodzieła i sztuką ludową – to tylko najważniejsze punkty majówki w Skansenie w Olsztynku, która potrwa do 3 maja.

Ceny biletów wstępu:

- bilet normalny – 12 zł,
- bilet ulgowy – 6 zł (młodzież szkolna, studenci, emeryci i renciści, osoby niepełnosprawne, nauczyciele, dzieci z domów dziecka, posiadacze karty EURO26),
- bilet rodzinny – 28 zł (dwie osoby dorosłe + 2 dzieci do lat 16),
- bilety dla mieszkańców Olsztynka – 3 zł,
- przewodnik w języku polskim – 50 zł (grupa do 40 osób),
- dzieci do lat 7 wstęp bezpłatny.

Źródło: biblioteka zasobów multimedialnych

Odpłatność za parking wynosi:

- samochody osobowe – 4 zł,
- busy – 5 zł,
- autokary – 10 zł,
- motocykle – 2,50 zł,
- rowery – 1,50 zł

(http://www.muzeumolsztynek.com.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=2&Itemid=111).

Oferta podmiotu świadczącego usługi kulturalno-rozrywkowe

„Garncarska Wioska” oferuje przeprowadzanie pokazów garncarskich podczas organizowanych wydarzeń promocyjnych i integracyjnych. Organizujecie Państwo jarmark? Powitanie lata? Dni swojej miejscowości? Dożynki? Inne imprezy? Chcecie uatrakcyjnić swoje wydarzenie? Zaproście „Garncarską Wioskę”. Pokaz przeprowadzony będzie przez dwie osoby, które przyjadą do Państwa z kołem garncarskim i stoiskiem z produktami „Garncarskiej Wioski” (wyroby ceramiczne, wyroby z papieru czerpanego, bibułkarskie, witrażowe, pamiątki, hafty). Podczas pokazu uczestnicy imprezy będą mogli samodzielnie wytoczyć kubek z gliny, poznać techniki wytwarzania naczyń glinianych. Koszt pokazu: 1000 zł, w tym koszty dojazdu do miejscowości oddalonych do 100 km od „Garncarskiej Wioski”. W przypadku dalszych odległości do ceny doliczane będą koszty transportu – 3 zł/km za liczbę kilometrów powyżej 100 km. Do ceny pokazu doliczany

jest 23% VAT (<http://www.garncarskawioska.pl/index/?id=02522a2b2726fb0a03bb19f2d8d9524d>).

4. Oferta usługodawców a program turystyczny

Przedstawiona w poprzednim rozdziale oferta usługodawców może być wykorzystana do programowania imprezy turystycznej. Usługodawcy mogą dostosować swoją ofertę do programu imprezy, często jednak program ten powinien być skorelowany z ofertą usługodawców – musi uwzględniać np. czas otwarcia muzeum, rozkład jazdy autobusów, czas pracy wypożyczalni.

Do ofert najczęściej uwzględnianych w programach imprez turystyki wiejskiej należą: zwiedzanie obiektów dziedzictwa kulturowego, zwiedzanie atrakcji przyrodniczych (np. rezerwatów, pomników przyrody), imprezy kulturalno-rozrywkowe, edukacja ekologiczna, tradycyjne święta i obrzędy religijne, formy poznawczo-edukacyjne, zajęcia sportowo-rekreacyjne.

Program turystyczny powinien być zgodny z zamówieniem na usługi turystyczne. Przykład zamówienia przedstawiono poniżej.

Studium przypadku 1. Weekend w gospodarstwie agroturystycznym

Państwo Ewa i Adam Połanieccy wraz z dwójką swoich dzieci i ich babcią postanowili spędzić weekend w gospodarstwie agroturystycznym „Kormoran” w Polańczyku Zdroju. Gospodarstwo zapewnia wyżywienie: śniadania od godziny 8.00 do 9.00, obiad w godzinach 14.00–15.00 i kolacje w godzinach 19.00–20.00.

Zamówienie na pobyt w gospodarstwie agroturystycznym:

„Proszę o rezerwację w terminie od 1.05 do 3.05.2014 r. dwóch pokoi gościnnych 2-osobowych i jednego pokoju 1-osobowego. Przyjazd planujemy około godziny 14.00. Prosimy o zapewnienie parkingu na cały czas pobytu. Wyjazd przewidujemy po śniadaniu. W trakcie pobytu chcielibyśmy skorzystać z 4 rowerów przez 2 godziny w dniu 1.05.2014 r. po obiedzie, grilla dla 5 osób – zamiast kolacji w dniu 1.05.2014 r. Dnia 2.05.2014 r. proszę o zorganizowanie wycieczki w okolicy Polańczyka oraz przejażdżki kolejką bieszczadzką na trasie Majdan–Przysłop–Majdan. Na wycieczkę wybierzemy się własnym samochodem. W tym dniu rezygnujemy z obiadu. Powrót planujemy na kolację”.

Oferta wąskotorowej kolejki bieszczadzkiej w Cisnej.

Przejazd pociągiem według rozkładu jazdy:

- Majdan – odjazd godzina 13.00,
- Przysłop – przyjazd 14.10,

- Przysłup – odjazd 14.30,
- Majdan – przyjazd 15.40.

Pociąg kursuje codziennie od 1.05 do 31.08. Cena biletu normalnego – 19 zł, ulgowego – 13 zł. Bilet ulgowy przysługuje dzieciom do lat 12 (Arkusz egzaminacyjny 2010).

Opracowując na podstawie powyższego zamówienia plan pobytu turystycznego gości, w pierwszej kolejności należy wziąć pod uwagę godziny przyjazdu i wyjazdu gości, terminy posiłków oraz rozkład jazdy pociągów. Uwzględnić należy obiad 1.05, śniadanie i kolację 2.05 oraz śniadanie 3.05. Następnie należy umieścić w programie pozostałe zamawiane usługi np. 2-

Źródło: biblioteka zasobów multimedialnych

godzinne wypożyczenie rowerów 1.05 po obiedzie oraz grill zamiast kolacji tego samego dnia. Zaplanować należy trasę wycieczki w okolicy Polańczyka, uwzględniając czas na realizację od godziny 9.00 do 13.00 lub od godziny 15.40 do 19.00. Realizacja programu wymaga wcześniejszego zakupu od usługodawcy – Bieszczadzkiej Kolejki Leśnej – biletów kolejowych według taryfy z uwzględnieniem ulgi dla dzieci. Pozostałe usługi gospodarstwo agroturystyczne może zrealizować we własnym zakresie.

Bibliografia

Literatura obowiązkowa

Kruczek Z., *Obsługa ruchu turystycznego*, Proksenia, Kraków 2011.

Leszka G., *Podstawy turystyki*, WSiP, Warszawa 2013.

Meyer B., *Obsługa ruchu turystycznego*, PWN, Warszawa 2006.

Mikuta B., Żelazna K., *Organizacja ruchu turystycznego na wsi*, Format – AB, Warszawa 2004.

Steblik-Właźlak B., Rzepka L., *Geografia turystyczna. Podręcznik*, cz. 1 i 2, Wydawnictwo Rea, Warszawa 2010.

Literatura dodatkowa

Jędrusiak T., *Wiejska turystyka kulturowa*, PWE, Warszawa 2010.

Kusa R., *Analiza łańcucha dostaw produktu turystycznego*, [w:] *Konkurencja i kooperacja w strategiach zarządzania organizacjami*, Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa, Katowice 2009.

Porter M. E., *Porter o konkurencji*, PWE, Warszawa 2009.

Roman M., *Klaster okopski jako przykład inicjatywy społecznej*, [w:] *Turystyczne funkcje obszarów wiejskich*, pod red. I. Sikorskiej-Wolak, SGGW, Warszawa 2009.

Sikora J., *Organizacja ruchu turystycznego na wsi*, WSIP, Warszawa 1999

Sznajder M., Przezbórska L., *Agroturystyka*, PWE, Warszawa 2006.

Arkusz egzaminacyjny, etap praktyczny egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe w zawodzie technik turystyki wiejskiej, czerwiec 2010.

Czasopisma turystyczne

„National Geographic”

„Podróże”

„Poznaj Swój Kraj”

„Poznaj Świat”

„Rynek Turystyczny”

„Voyage”

Netografia

http://br.wszia.edu.pl/zeszyty/pdfs/br30_10warminska.pdf

<http://www.garncarskawioska.pl>

<http://www.katalog.pttk.pl>

<http://www.konskazagroda.pl/umowa.pdf>

<http://ksow.pl/turystyka-wiejska.html>

<http://www.mercbus.pl/>

<http://www.muzeumolsztynek.com.pl>

http://www.navigator-kolobrzeg.pl/dokumenty/2008umowa_o_wspolpracy.pdf

<http://www.podbrzozami.com/index.php>

<http://www.pot.gov.pl/>

http://www.pttkzakopane.pl/przewodnik_tatrzański/cennik_usug_przewodnickich/

[http://www.rantur.pl/?kluczewo-\(wycieczka-do-gospodarstwa-agroturystycznego\),101](http://www.rantur.pl/?kluczewo-(wycieczka-do-gospodarstwa-agroturystycznego),101)

http://www.rybybogucin.pl/index.php?p=1_7_owisko-Specjalne

<http://www.splywy.pl/wypożyczalnia-kajakow/>

<http://www.wioskitematyczne.org.pl/publikacje.html>